

ONDERSTEUNINGSBELEID

de inrichting van Passend Onderwijs

september 2014

Inhoudsopgave

1. Inleiding	pag. 3
2. Ondersteuning afstemmen op de ontwikkeling van het kind	pag. 4
3. Gegevens over het kind verzamelen en verwerken	pag. 5
4. Ondersteuningsstructuur	pag. 7
5. Organisatie en klassenmanagement	pag. 9
6. Ondersteuning dyslectische leerlingen	pag. 11
7. (hoog)Begaafde leerlingen	pag. 13
8. Extra ondersteuning en ontwikkelingsperspectief	pag. 16
9. Deskundigheid op het gebied van ondersteuning	pag. 19
10. Grenzen aan ondersteuning die wij kunnen bieden	pag. 22
11. Overgang naar het voortgezet onderwijs	pag. 24

Bijlagen

1. Doorstromingscriteria onderbouw
2. Format OPP

1. Inleiding

Per 1 augustus 2014 is Passend Onderwijs voor alle scholen ingevoerd. Voor onze school verandert er daardoor niets aan de inhoud van ons onderwijs: als Jenaplanschool geven wij al decennia lang Passend Onderwijs, niet alleen afgestemd op de onderwijsbehoeften van het kind, maar ook op de sociaal emotionele ontwikkeling, vol vertrouwen in de unieke kwaliteiten van ieder kind.

Passend Onderwijs betekent voor ons wel dat wij als school duidelijk omschrijven welke ondersteuning wij kunnen bieden in een schoolondersteuningsprofiel (SOP). Dit is een wettelijk voorschrift bij de invoering van passend onderwijs. Een SOP biedt informatie over de kwaliteit van de basisondersteuning en over wat onze school verder aan ondersteuning biedt. Het legt vast waar onze school voor staat.

De schoolondersteuningsprofielen van alle scholen van het samenwerkingsverband Friesland, waar onze school bij hoort, bieden samen een dekkend aanbod van ondersteuningsvoorzieningen in de regio. Op die manier is er voor alle kinderen een plek om onderwijs te volgen en de ondersteuning te krijgen die zij daarbij nodig hebben.

In dit document verantwoorden wij op welke wijze wij de ondersteuning van leerlingen op onze school realiseren in beleid en organisatie.

Jenaplan basisprincipe 19: In de school vinden beoordeling van gedrag en prestatie zoveel mogelijk plaats vanuit de eigen ontwikkelingsgeschiedenis van en in overleg met het kind.

2. Ondersteuning afstemmen op ontwikkeling van het kind

Op onze school willen wij alle kinderen de kans geven zich zo optimaal mogelijk te ontwikkelen binnen hun eigen mogelijkheden. Dat betekent dat de kinderen hun eigen individuele leerroute volgen. Wij volgen de ontwikkeling van ieder kind, zodat de leerkracht adequaat kan reageren. De meeste kinderen ontwikkelen zich zonder noemenswaardige problemen. Voor hen is het onderwijsaanbod binnen de basisondersteuning voldoende. Bij een aantal kinderen gaat de ontwikkeling niet zo vanzelfsprekend en is lichte of extra ondersteuning nodig. Onder lichte en extra ondersteuning vallen alle voorzieningen en maatregelen die wij treffen om kinderen die zich anders dan verwacht ontwikkelen, te helpen zich prettig te voelen en zo goed mogelijk te profiteren van hetgeen de school te bieden heeft. Hierbij is het belangrijk dat wij voortdurend in gesprek blijven over wat wij van elk kind mogen verwachten.

Basisondersteuning

Basisondersteuning betekent voor ons op school allereerst een veilige leeromgeving voor onze kinderen, waar kinderen nieuwsgierig mogen zijn en hun mogelijkheden durven te onderzoeken. Binnen ons onderwijs werken wij handelingsgericht. Dat wil zeggen dat wij ons onderwijs afstemmen op de onderwijsbehoeften van onze leerlingen. Wij zijn goed in staat om rekening te houden met verschillen tussen kinderen, zowel op het gebied van aanbod, tijd en instructie. Wij analyseren de resultaten van onze leerlingen regelmatig en bespreken deze teambreed. Het gaat daarbij niet alleen om de leerresultaten, maar ook over het welbevinden van de leerling. Ook ouders worden hierbij betrokken. Op basis van de analyses worden ieder half jaar groepsoverzichten gemaakt waarin wij doelen voor de kinderen omschrijven en waar nodig tussentijds aanpassen. Onze basisondersteuning is gericht op de kinderen die binnen ons reguliere aanbod zich goed kunnen ontwikkelen en zich de leerstof van de basisschool tot en met groep 8 eigen kunnen maken.

Lichte Ondersteuning

Soms gaat de ontwikkeling van een kind niet vanzelf en heeft het voor korte of wat langere tijd een steuntje in de rug nodig. Wij spreken dan van lichte ondersteuning. Binnen lichte ondersteuning bieden wij de volgende voorzieningen:

- Aanbod voor dyslectische kinderen
- Aanbod voor hoogbegaafden
- Aanbod voor moeilijk lerende kinderen
- Aanbod voor leerlingen met lichte internaliserende en externaliserende gedragsproblematiek.

Dit aanbod wordt gerealiseerd binnen de organisatie van de eigen stamgroep en niet binnen apart georganiseerde groepen. Wij vinden het belangrijk kinderen zoveel mogelijk zich te ontwikkelen in hun eigen groep. Onderlinge acceptatie, uitwisseling van alle leerlingen heeft daarbij een grote meerwaarde.

Extra Ondersteuning

Voor leerlingen met een specifieke ontwikkelingsproblematiek, zoals leerlingen met ADHD en ASS, waarbij gedrag, werkhouding en taakgerichtheid extra ondersteuning behoeven, of voor leerlingen met beperkte cognitieve mogelijkheden bieden wij extra ondersteuning zodat zij toch binnen onze school kunnen profiteren van het onderwijsaanbod, ook al halen zij de einddoelen van groep 8 niet. Deze leerlingen volgen een eigen leerlijn. Voor hen stellen wij een ontwikkelingsperspectief op. In het ontwikkelingsperspectief wordt vastgelegd hoe wij vanuit de onderwijsbehoefte van een kind aan tussendoelen kunnen werken. Wij hebben hiervoor dit schooljaar een werkwijze ontwikkeld en toetsten deze nu aan de praktijk.

In hoofdstuk 8 omschrijven wij hoe de verschillende vormen van ondersteuning in de onderwijsorganisatie zijn uitgezet.

3. Gegevens over het kind verzamelen en verwerken

Het verzamelen van gegevens is een voorwaarde voor een leerkracht om de kinderen in de groep goed te kunnen begeleiden zowel binnen de basisondersteuning als ook voor de lichte en extra ondersteuning. Wij vinden het als school belangrijk om vroegtijdig te signaleren en zo preventief mogelijk maatregelen te nemen als wij zien dat een kind zich niet volgens verwachting ontwikkelt. Gegevens worden zoveel mogelijk opgeslagen in het digitale web-based programma ESIS.

a. Om de ontwikkeling van een kind te volgen hanteren wij de volgende middelen:

- Intakeformulier en intake gesprek
- Overdrachtsformulieren van de peuterspeelzaal/kinderopvang en aanvullende 'warme' overdracht
- Huisbezoeken groep 1, 3 en 6
- Gesprekken met het kind
- Oudergesprekken 2 keer per jaar in het jaarrooster opgenomen, maar ook altijd op aanvraag mogelijk.
- Methode-gebonden toetsen
- Observatie en signaleringslijsten groep 1 en 2
- Landelijk Protocol Dyslexie (o.a. dyslexie signalering in groep 2 volgens methode van Anneke Visser), met risicoscreeningslijsten
- Sidi- R (signalering meer en hoogbegaafde leerlingen)
- Vraagprofielinstrument VPI (signalering extra ondersteuningsbehoefte)
- Observaties leerkracht en/ of intern begeleider, zowel op individueel niveau als groepsniveau
- Gesprekken collega's, ondersteuningsteam of andere hulpverleners.
- Onderwijskundige rapporten:
  - a. Naar andere basisscholen: de ontvangende school zal door onze groepsleerkracht middels het ingevulde onderwijskundig rapport op de hoogte worden gesteld van de ontwikkeling en eventuele bijzonderheden van de betreffende leerling.
  - b. Naar het voortgezet onderwijs:
    - Bij de overstap naar het voortgezet onderwijs zal het door de school voor voortgezet onderwijs toegestuurd formulier gebruikt worden.
    - In een gesprek met VO worden deze formulieren toegelicht (warme overdracht)
- Soms blijkt dat de gegevens die wij verzamelen onvoldoende informatie geven over hoe wij het kind zo kunnen begeleiden dat het voldoende van ons aanbod kan profiteren. Dan wordt in overleg met ouders, externe deskundigheid ingeschakeld, zie ook hoofdstuk 5 en 9.

b. Methode Onafhankelijke Toetsen

Wij nemen de volgende methode onafhankelijke toetsen af volgens een jaarlijks vastgestelde toetskalender

- Cito LOVS
- Methode-onafhankelijke diagnostische toetsen (DMT, Pi-dictee)
- LMT toets groep 6 t/m 8
- Drempelonderzoek voor groep 8

Ons doel blijft om kinderen te volgen en niet om ze met allerlei toetsen te belasten. Gegevens van deze toetsen worden op individueel niveau altijd geanalyseerd in samenhang met de methodetoetsen en de overige gegevens van het kind. Bij het afnemen van toetsen zorgen wij voor een ontspannen sfeer die vergelijkbaar is met de dagelijkse werksfeer voor de kinderen. Waar nodig wordt er in kleine groepjes getoetst.

c. Reflecteren op de gegevens

Om de verkregen gegevens na analyse te kunnen interpreteren is reflectie nodig. Dit doen wij op de volgende manier:

- Gesprekken met het kind (feedback)
  - Gesprekken met de ouders
  - Gesprekken van de leerkracht met andere leerkrachten (bijv. tijdens bouwoverleg)
  - Leerlingbespreking met de IB-er waaraan eventueel ook andere leerkrachten deelnemen
- Als er naar aanleiding van deze besprekingen een duidelijke ondersteuningsvraag over een kind geformuleerd wordt, zal deze ondersteuning opgestart worden. Het gaat hierbij meestal om kortdurende ondersteuning, waarna de meeste kinderen daarna weer met vertrouwen zelf door kunnen. Zie ook hoofdstuk 4.

Samen met het kind

Kinderen kunnen meestal heel goed zelf aangeven wat zij nodig hebben om een stap in hun ontwikkeling te maken. Zonder de betrokkenheid van het kind beginnen wij als leerkracht weinig. Dit betekent dat de leerkracht regelmatig gesprekje heeft met het kind over zijn interesses, werkhouding, vorderingen, gedrag en dergelijke. Op grond van die gesprekjes worden er met het kind afspraken gemaakt.

Twee keer per jaar krijgen de kinderen een rapport. De kinderen mogen dit rapport ook zelf voor een gedeelte invullen en het werk waar ze trots op zijn aan het portfolio gedeelte van het rapport toevoegen.

Van groep 2 naar groep 3

Kinderen die in de periode tussen de aanvang van het schooljaar en 1 januari van dat schooljaar zes jaar worden, mogen gezien hun leeftijd naar groep 3. Sommige kleuters zijn klaar om deze stap te maken. Aan het einde van groep 2 kijken wij aan de hand van een aantal criteria hoe de kleuters zich zowel op sociaal-emotioneel als op cognitief gebied hebben ontwikkeld. Deze criteria zijn vastgelegd en als bijlage in dit document bijgevoegd. In nauw overleg met de ouders bepalen wij dan of een kind wel of niet door gaat naar groep 3.

4. Ondersteuningsstructuur

Indeling in niveaugroepen

Op basis van de gegevens die wij over de leerlingen verzamelen worden kinderen van een jaargroep voor de basisvakken ingedeeld in 4 niveaugroepen (als voorbereiding op werken met groepsplannen). De indeling is terug te vinden in het groepsoverzicht in de groepsmap. Er wordt gewerkt met groepsplannen.

Niveau 1 lichte ondersteuning (verbreding en verrijking)	Kinderen scoren A-niveau maken de methodegebonden toetsen goed (>85%) en kunnen zelfstandig hun werk plannen en uitvoeren	Ze worden uitgenodigd voor de groepsinstructie en 'mogen' deze volgen of voortijdig verlaten.
Niveau 2 Basisondersteuning	Kinderen scoren B en C niveau en maken de methodegebonden toetsen gemiddeld voldoende (>80%)	Ze volgen de groepsinstructie
Niveau 3 Lichte ondersteuning	Kinderen scoren op C, D, E niveau en scoren op de gemiddeld methodegebonden toetsen 60-80%	Ze volgen de groepsinstructie en krijgen verlengde instructie en waar nodig extra leertijd
Niveau 4 Extra ondersteuning	Kinderen met een eigen leerlijn vastgelegd in een OPP. Deze kan alleen na onderzoek door deskundige ingezet worden.	Ze volgen wel zo veel mogelijk de groeps- en verlengde instructie, naast eigen programma dat ook organisatorisch verantwoord moet zijn

Naast de niveau-indeling gebruiken wij ook de vaardigheidsscores van de Cito-toetsen gebruiken om de vorderingen van leerlingen in samenhang met de niveau-indeling te brengen.

Leerlingen in niveau 1 – (hoog)begaafde leerlingen

Ook kinderen die in hun ontwikkeling vooruit lopen, worden besproken in de leerlingbespreking.

Als wij zien dat het kind de basisstof met gemak binnen de tijd af heeft, tijd over houdt en goede resultaten behaalt (A-scores) worden er afspraken gemaakt, hoe wij deze kinderen de uitdaging bieden die ze nodig hebben. In hoofdstuk 7 werken wij ons hoogbegaafdheidsbeleid verder uit.

Leerlingen in niveau 2- basisondersteuning

Deze leerlingen volgen het regulier aanbod vanuit de methode. Zij kunnen de einddoelen van groep 8 behalen met de geboden instructies en verwerkingsopdrachten.

Leerlingen in niveau 3– lichte ondersteuning

Leerlingen binnen niveau 3 hebben onze speciale aandacht. Dit zijn de echte risico leerlingen en tevens de leerlingen waar het meeste rendement van extra inzet te verwachten is. Waar mogelijk willen wij deze kinderen naar een hoger niveau tillen. Hoge verwachtingen en een positieve benadering zijn hierbij uitgangspunt.

- Aan de hand van de verzamelde gegevens kan de leerkracht een ondersteuningsvraag over een kind formuleren. Deze vraag kan betrekking hebben op leerproblemen (het kind ontwikkelt zich veel langzamer of sneller), op werkhoudings- of gedragsproblemen of op de sociaal emotionele ontwikkeling.
- Deze ondersteuningsvraag wordt met de IB-er besproken. Er wordt geanalyseerd welke lichte ondersteuning nodig is, welke tussendoelen daarmee behaald zouden kunnen worden en hoe dit

georganiseerd kan worden. Dit wordt in het groepsoverzicht genoteerd. In het logboek wordt genoteerd wanneer er aan de tussendoelen gewerkt wordt.

- Indien nodig wordt een handelingsplan opgesteld, met daarin een duidelijk geformuleerd doel, wat binnen een gestelde termijn haalbaar kan zijn.
- Ondersteuningsvraag en handelingsplan worden met de ouders besproken.
- Na de gestelde termijn vindt een evaluatie plaats, waarna indien nodig een vervolg-handelingsplan wordt opgesteld. Als blijkt dat de ondersteuningsvraag van het kind niet opgelost kan worden door de geboden hulp, en de oorzaak daarvan analyse behoeft, kan hulp van een externe deskundige (bijv. ambulante begeleiding speciaal onderwijs, orthopedagoog, psycholoog, logopedie, dyslexietraining, sociale vaardigheidstraining) ingeroepen worden.

Lichte ondersteuning kunnen bieden vraagt om deskundigheid van de leerkracht, een goed klassenmanagement en een goede organisatie binnen de school. In hoofdstuk 5 en 9 wordt dit verder omschreven. Dyslectische leerlingen vallen bij ons binnen niveau 3 van de lichte ondersteuning. In hoofdstuk 6 werken wij ons dyslexiebeleid verder uit.

Leerlingen in niveau 4 – extra ondersteuning

Voor leerlingen die de gewone basisstof niet als vanzelf verwerken en de einddoelen van groep 8 niet kunnen behalen stellen wij een ontwikkelingsperspectief op, mits er onderzoek gedaan is. Het beleid hiervoor hebben wij omschreven in hoofdstuk 8.

5. Organisatie en klassenmanagement

Voorwaarde voor realisatie van het werken in de 4 niveaugroepen is een goed systeem van klassenmanagement en zelfstandig werken.

Groepsoverzichten en logboeken

Aan het begin van het schooljaar omschrijft de leerkracht in het *groepsoverzicht* de kindkenmerken en de ondersteuningsbehoefte van iedere leerling. Voor de diverse vakgebieden kunnen de ondersteuningsbehoeften verschillen: een dyslectische leerling zal voor lezen en spelling in niveau 3 ingedeeld zijn maar kan voor rekenen in niveau 1 geplaatst zijn. Als kinderen lichte of extra ondersteuning nodig hebben worden er in het groepsoverzicht tussendoelen gezet voor het komende halfjaar. Deze worden zo SMART mogelijk door de leerkracht geformuleerd.

In het *logboek* van de groep is terug te vinden wanneer er met welke leerling gewerkt wordt aan deze doelen en hoe de voortgang is. Bij ondersteuning tijdens de extra hulp buiten de groep door de onderwijsassistent of de remedial teacher worden aanbod en resultaten in een individueel logboek bijgehouden.

Na de CITO LOVS toetsen in januari worden de groepsoverzichten geëvalueerd in een IB-leerkracht bespreking. Van daaruit gaan wij weer terug naar het begin van de cyclus: *waarnemen* door evalueren van de geplande acties. Wat is het effect van de acties voor het kind? Zijn de doelen behaald? Is aan de behoefte voldaan? Is het voor de leerkracht positief? Wat is het vervolg?

In het groepsoverzicht van de tweede schoolperiode worden de doelen opnieuw vastgesteld en het logboek aangepast.

Afstemming instructie

Instructies en verlengde instructies vinden door de hele school plaats volgens het rooster.

Door de hele school stemmen de leerkrachten de instructie af op de verschillen tussen leerlingen aan de hand van de groepsplannen. Het directe instructiemodel vormt de basis voor elke instructie.

Binnen de instructiemomenten wordt er rekening gehouden met de verschillende leerlingen. Enkele leerlingen krijgen verlengde instructie, anderen kunnen na een korte instructie zelfstandig aan het werk, sommigen hebben nauwelijks instructie nodig.

Al in de onderbouw wordt geleerd om te gaan met uitgestelde aandacht, doormiddel van de zgn. Jikke-tijd. In deze tijd (twee keer per dag 15 minuten) krijgen kinderen die behoefte hebben aan verlengde taal- of rekeninstructie een op hen afgestemd aanbod.

Instructies worden gegeven aan de hand van het directe instructie model en vanuit de groepsplannen wordt gekeken wie er dan verlengde instructie nodig heeft. Alles wordt in het logboek genoteerd.

Afstemming verwerkingsopdrachten

In de onderbouw wordt gewerkt met een weektaak voor groep 1 en 2 waarbij allerlei activiteiten aan bod komen. Leerkrachten stemmen de verwerking af op de verschillende leerlingen vanuit kindkenmerken, observatie en groepsplannen. In de midden- en bovenbouw wordt gewerkt met weektaken waarin de verschillende taken staan beschreven. Hierin vindt differentiatie plaats naar gelang de ontwikkeling van de leerlingen. Er vindt differentiatie plaats voor wat betreft het te maken werk, waardoor de een meer tijd krijgt voor de taak en de ander meer tijd voor verdieping/verbreding. Ook kan er binnen de verwerking afgestemd worden wat betreft het te gebruiken materiaal en eventuele hulpmiddelen.

Tijdspad:

- 4 keer per jaar spreken intern begeleider en groepsleerkracht (zoveel mogelijk onder schooltijd, leerkracht wordt uitgeroosterd) de kinderen door ahv groepsplannen/toets-analyse. Schema wordt aan het begin van het schooljaar opgesteld.
- Vier keer per jaar algemene zorgvergadering waarvan twee keer resultaten bespreken van de Cito toetsen (LVOS). In de overige vergaderingen worden onderwijskundige zorgzaken besproken (bijv.

groepsplannen, dossiervorming, opstellen van handelingsplannen, info dyslexie etc.). Slechts in bijzondere gevallen (bijv. doorverwijzing naar Speciaal Onderwijs of Speciaal Basis Onderwijs, Meldpunt Kindermishandeling), worden leerlingen besproken in het hele team.

- In de bouwvergadering wordt met de intern begeleider collegiale feedback gegeven over hoe tegemoet te komen aan een specifieke onderwijsbehoefte van een leerling. Ook besluiten over leerlingen betreffende overgang, (groeps)handelingsplan, aanvraag onderzoek, extra ondersteuning etc. worden hier besproken.
- Twee keer per jaar koppelt de intern begeleider bijzonderheden terug naar de directeur.

Zorgroute binnen de school volgens cyclus handelingsgericht werken:

- De leerkracht signaleert een specifieke behoefte bij het kind (door observaties, gesprek met het kind, toetsen, ouders). De leerkracht kan tegemoet komen aan de behoefte van het kind. Fijn! Leerkracht maakt notitie (kort) in leerlingdossier in Esis
- De leerkracht kan niet tegemoet komen aan de specifieke onderwijsbehoefte van het kind: het kind wordt met de IB-er besproken tijdens IB-leerkracht groepsbespreking (volgens schema) of als het dringend is tussendoor. Deze bespreking wordt vastgelegd in het leerlingdossier in Esis. Tijdens de IB leerkracht groepsbespreking worden alle kinderen besproken, maar kan 'gaat goed' vaak voldoende zijn.
- Een kind wordt uitgebreid besproken in de IB-Leerkrachtbespreking bij specifieke behoeften op gebied van:
  - de sociaal emotionele ontwikkeling
  - contact met het kind
  - de taakgerichtheid
  - goed, snel door de stof heen en tijd over
  - methodegebonden toetsen (over een periode van 8 weken onvoldoende)
  - de methode onafhankelijke toetsen; alle kinderen een D en E score (niveau IV en V), alle kinderen die onvoldoende groei laten zien en terugvallen in niveau (dus ook van A naar B).
- In de bespreking wordt (via effectieve leerling begeleiding) geanalyseerd wat de onderwijsbehoefte van het kind is en hoe de leerkracht daar aan tegemoet kan komen. Het gesprek richt zich op het positief handelen van de leerkracht (wat kunnen dit kind en ik wel onder welke omstandigheden en wat hebben wij hierbij nodig.)
- In een leergesprek met kinderen worden onderwijsbehoeften met hen afgestemd en ook met de ouders besproken. Aantekening hiervan in Esis.
- Bij onderwijsbehoeften voor de basisvakgebieden (rekenen, lezen, spelling, begrijpend lezen) is uitgangspunt dat leerlingen zoveel mogelijk geclusterd onderwijs krijgen, met de groepsinstructie meedoen en in verlengde instructietijd extra uitleg krijgen. Dit wordt omschreven in groepsoverzichten.
- Wij hanteren de leerroutes op basis van de tussendoelen zoals die door het SLO (stichting Leerplan Ontwikkeling) zijn uitgewerkt. Bij ondersteuningsbehoefte voor gedrag (zowel soc. em. als taakgerichtheid) wordt gekeken wat mogelijke aanpassingen zijn in klassenmanagement, manier van leeraanbod, leerkrachtgedrag, afstemming met de thuissituatie.
- Er wordt een handelingsplan opgesteld als onderzoek naar ontwikkelingsstoornis niet uitgesloten wordt.
- Als blijkt dat ondanks lichte ondersteuning het kind zich niet naar verwachting ontwikkelt en de oorzaak daarvan analyse heeft, kan hulp van een externe deskundige (bijv. ambulante begeleiding speciaal onderwijs, orthopedagoog, psycholoog, logopedie, dyslexietraining, sociale vaardigheidstraining) ingeroepen worden. Zie hoofdstuk 9.

6. Ondersteuning van dyslectische leerlingen

De school volgt het dyslexieprotocol zoals dit door het Expertisecentrum Nederlands is vastgesteld. Dit protocol focust op de groepen 1, 2 en 3 omdat wij van vroegtijdige hulp meer resultaten verwachten.

Risicoleerlingen in beeld brengen

Het volgen van het protocol betekent dat wij de risicoleerlingen aan het einde van groep 2 meestal al in beeld hebben omdat wij ze volgen aan de hand van een aantal instrumenten. Overigens vinden wij een belangrijk aantal toetsingsinstrumenten uit het leesprotocol ook terug in ons leerlingvolgsysteem:

1. Overdracht formulier voorschoolse opvang waarin informatie over de spraakontwikkeling is opgenomen bij de instap in groep 1.
2. Intake ouders over de taal/spraakontwikkeling.
3. Woordenschattoets – na 2 maanden in groep 1 (alle leerlingen).
4. Logopedische screening (alle leerlingen).
5. Observatie van de spraaktaalontwikkeling aan de hand van ons signaleringsinstrument 'Volgen Ontwikkeling Groep 1 en 2' (alle leerlingen).
6. Indicatielijstje vroegtijdig opsporen van risicolezers invullen door ouders en leerkracht- eind groep 1/ na 5 maanden onderwijs in groep 1 (zorgleerlingen).
7. Cito 'Taal voor kleuters' – eind groep 1/ na 5 maanden onderwijs in groep 1 (zorgleerlingen).
8. Dyslexie risico screening (Masterplan dyslexie) – midden groep 2 (alle leerlingen).
9. Indicatielijstje vroegtijdig opsporen van risicolezers - midden groep 2 (zorgleerlingen).
10. Cito 'Taal voor kleuters' – midden groep 2 (alle leerlingen).
11. Wat zeg je? Auditieve test – vanaf groep 2 – (zorg leerlingen).
12. Cito 'Taal voor kleuters' – eind groep 2 (zorgleerlingen).
13. Indicatielijstje vroegtijdig opsporen van risicolezers - eind groep 2 (zorgleerlingen).
13. Inbrengen leesresultaten groep 3 in de leerlingenbespreking – zomer t/m februari groep 3.
14. De herfstsignalering – na 8 weken in groep 3 (alle leerlingen).
15. Leerlingen doorverwijzen naar logopedie (Veelzeggend) die uitval bij herfstsignalering laten zien.
16. De februarisignalering (alle leerlingen).
17. Het afnemen van de gangbare leerlingvolgsysteemtoetsen.
18. Het afnemen van het PI-dictee.

Leerlingen met dyslexie-risico ondersteunen

- Leerlingen die in groep 2 op niveau 3 in het groepsoverzicht waren opgenomen, blijven in groep 3 en 4 ook ondersteuning ontvangen (niveau 3: extra verlengde instructie en extra oefentijd) tenzij de scores echt overtuigend over langere periode op niveau 2 zijn (minimaal 2 keer bij de Cito toetsen geen achterstand laten zien en PI en DMT op niveau gemaakt).
- Leerlingen waarbij wij veel risicofactoren voor de taalontwikkeling signaleren bespreken met ouders.
- Leerlingen die wij in groep 2 en 3 hebben opgenomen in de extra ondersteuningsbehoefte voor lezen, volgen wij extra in groep 4.
- In groep 4 nemen wij naast de Cito LVS-toetsen minimaal 2 keer het PI dictee en de DMT toets af bij deze leerlingen om ze gespecialiseerde hulp te bieden en om de eventuele onderzoeksvraag goed te kunnen onderbouwen met een dossier. Daarin zijn individuele handelingsplannen voor spelling en technisch lezen opgenomen waaruit aantoonbaar blijkt dat er 2 x een periode van 3 maanden een uur in de week extra met het kind geoefend is zonder voldoende resultaten.

Samenwerking dyslexiespecialist

Onze school werkt nauw samen met de logopediepraktijk Veelzeggend waar gespecialiseerde dyslexie behandelaars werken. Als wij vermoeden dat een kind dyslectisch zou kunnen zijn vindt er overleg plaats tussen ouders, school en Veelzeggend, om extra hulp al in een vroeg stadium zo goed mogelijk af te stemmen.

De afgelopen jaren hebben wij de hulp in school voor zowel de risicoleerlingen als de leerlingen waarbij dyslexie is vastgesteld afgestemd op de behandeling die ze van de specialist krijgen omdat dit bewezen resultaten oplevert.

Extra hulp technisch lezen voor leerlingen met een dyslexie(risico)

Dyslectische leerlingen hebben baat bij veel en herhaald lezen om zo leeskilometers te maken en hun fonologische vaardigheden te verbeteren. Daarom wordt er met deze leerlingen in kleine groepjes (max. 4 ln) Ralfi gelezen. Deze groepjes worden zowel door leerkrachten, onderwijsassistent als ouders begeleid volgens een vaste systematiek.

Extra hulp spelling voor leerlingen met een dyslexie(risico)

Sinds dit schooljaar bieden wij alle leerlingen de spelling aan volgens de KWeC-methode. De KWeC-methodiek is een multisensoriële spellingmethodiek die als ondersteuning bij elke spellingmethode gebruikt kan worden. Voor spellingzwakke en dyslectische leerlingen is dit een ideale methodiek, omdat ze inzicht krijgen in de opbouw van de Nederlandse spelling. Door dit op een andere manier dan met letters te visualiseren, kunnen ze grip krijgen op het proces dat gebeurt tijdens een spellingregel. Het is daardoor niet meer een kwestie van het uit je hoofd leren van een spellingregel en deze vervolgens vergeten toe te passen, maar het begrijpen van een spellingregel, doordat er logica in gebracht wordt. Samen met retentietraining geeft dit dan zeer positieve effecten op de spellingresultaten en het gevoel van eigen waarde van de leerlingen.

De KWeC-methodiek is niet alleen geschikt voor leerlingen met spellingproblemen of dyslexie, maar ook voor leerlingen die wel goed zijn in spelling. Ook zij krijgen een goed inzicht in de opbouw van de Nederlandse spelling, maar zullen de bij de KWeC-methodiek behorende materialen eerder laten staan dan de leerlingen met spellingproblemen. Het voordeel van het feit dat de hele klas via de KWeC-methodiek de spelling aanleert is tevens een voordeel voor de leerkracht, daar de betere leerlingen de andere leerlingen kunnen helpen, omdat ze op dezelfde manier hebben leren leren.

Dyslexieonderzoek

De extra hulp wordt vastgelegd in een dossier. Als blijkt dat het kind zich toch onvoldoende ontwikkelt op het gebied van lezen en spelling, kunnen ouders met het dossier naar hun zorgverzekeraar om een verzoek tot onderzoek naar dyslexie te doen. Vaak krijgen kinderen dan al eind groep 4 een dyslexieverklaring waarna behandeling opgestart kan worden. Tijdens de behandelperiode is er intensief overleg tussen school, ouders en behandelaar, van Veelzeggend, om er voor te zorgen dat het kind met zelfvertrouwen het lezen en spelling in eigen tempo kan gaan verwerven.

Inzet hulpmiddelen voor dyslectische kinderen

In overleg met ouders en kind mag het kind hulpmiddelen in de klas gebruiken die hem ondersteunen bij leren. Daarbij wordt altijd afgestemd op de behoefte van het kind.

Financiering van digitale middelen wordt via de zorgverzekeraar geregeld.

Uiteraard mag het kind langer doen over toetsen.

7. (hoog)Begaafde leerlingen

Onze kijk op (hoog)begaafdheid

Ook voor slimme kinderen moet de basisschooltijd een waardevolle (ontwikkelings-)tijd zijn waarin zij op hun eigen niveau en tempo nieuwe kennis en vaardigheden kunnen opdoen. Circa 15% van de leerlingen op de basisschool is meer- of hoogintelligent.

In de moderne visies op (hoog)begaafdheid spreekt men over het algemeen over 'het behalen van uitzonderlijke prestaties op verschillende gebieden'. Volgens Renzulli / Mönks beschikt een (hoog)begaafde leerling naast een hoge intelligentie tevens over een hoge graad van creatief denken en een hoge taakgerichtheid. De factoren in de omgeving (gezin, school en vriendenkring) bepalen mede of dit talent tot uiting komt in hoge prestaties

Kenmerken van een hoge begaafdheid

- Een snelle taalontwikkeling die al opvalt op jonge leeftijd.
- Wiskundig inzicht dat al op jonge leeftijd merkbaar is.
- Een goed ontwikkeld geheugen.
- Een sterk concentratievermogen waardoor hoogbegaafden meerdere dingen tegelijk kunnen doen.
- Interesse in complexe onderwerpen op vroege leeftijd.
- Perfectionisme en het (kunnen) stellen van hoge verwachtingen aan zichzelf. Dat betekent niet dat hoogbegaafden perfecte studenten zijn, wel dat zij hoge verwachtingen (kunnen) stellen aan prestaties die zij zelf belangrijk vinden. Dit kan helaas ook leiden tot grote faalangst, wanneer ze niet kunnen beantwoorden aan de eisen die ze aan zichzelf stellen.[5]
- Groot rechtvaardigheidsgevoel.
- Een kritische ingesteldheid tegenover volwassenen (leraren inbegrepen). Vaak zijn hoogbegaafde kinderen niet in staat om die kritiek op een goede manier te verpakken en over te brengen, waardoor het 'brutaal' over kan komen.
- Sommige hoogbegaafden zijn ook hoogsensitief. Zij nemen dan bijvoorbeeld bepaalde (subtiele) nuances waar in de lichaamstaal van anderen of ze zijn zeer gevoelig voor bepaalde textielsoorten of geluiden. Deze hoogsensitiviteit kan leiden tot een verschil tussen wat het hoogbegaafde kind kan begrijpen en wat het emotioneel kan verwerken, en dat kan leiden tot angstgevoelens. Dit zou het dagelijks functioneren van een hoogbegaafde kunnen belemmeren.

De ouders, de vriendenkring en ook de school zijn belangrijke omgevingsfactoren die de leergierigheid en innerlijke ambitie van het kind kunnen stimuleren of afremmen.

(Hoog)begaafdheid is geen blijvende toestand, waarin je je voor eens en voor altijd bevindt.

(Hoog)begaafdheid wordt hoe langer en meer gezien als een dynamisch proces, waarin de persoon zich onder invloed van wisselende milieufactoren en bepaalde persoonlijkheidsfactoren min of meer (hoog)begaafd zal gedragen. In die zin ben je niet (hoog)begaafd, maar kun je het worden.

Belangrijke metacognitieve persoonlijkheidsfactoren

Daarnaast zijn een aantal belangrijke persoonlijkheidsfactoren van invloed op het proces (en dus de mate) waarin iemand het hoge intellectuele potentieel kan omzetten in hoogbegaafde prestaties.

- De mate waarin iemand om kan gaan met stress;
- De motivatie die iemand heeft om tot prestaties te komen (de gedrevenheid van de persoon);
- De diversiteit aan leer- en werkstrategieën die iemand beheerst en toe kan passen;
- De mate waarin iemand last heeft van faalangst;
- De mate waarin iemand verantwoordelijkheid neemt (locus of control).

De basisschool heeft een belangrijke functie

Ook de functie van de school is belangrijk in de vroege ontwikkeling van hoogintelligente personen. De school kan immers zorgen voor de juiste uitdaging qua lesmateriaal en begeleiding van deze leerlingen.

Tevens kan de school zorgen dat de leerling met peers (= ontwikkelingsgelijken) in contact komt en in de gelegenheid gesteld wordt om (met enige regelmaat) met hen samen te werken. Dit is beide nodig omdat alleen dan ook deze leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Ze bezitten de volgende bijzondere leereigenschappen:

- Zeer hoog werktempo.
- Minder behoefte aan instructie.
- Minder tijd nodig om nieuwij dingen aan te leren.

Structureel compacten & verrijken

Voor deze groep leerlingen is dus structureel compacten & verrijken nodig om hen geboeid te houden en om ervoor te zorgen dat ze echt wat leren en zodoende gemotiveerd blijven voor het leerproces op de basisschool. Structureel compacten van de reguliere lesstof betekent dat de begaafde leerling minder uitgebreid geïnstrueerd wordt dan de rest van de klas en dat de leerling minder oefen- en herhalingsstof doet uit het reguliere programma.

Door structureel te compacten valt er tijd vrij om (eveneens structureel) te verrijken. Voor de invulling van de verrijking is het dus van belang dat de verrijking aansluit bij de specifieke leerbehoefte, verwerkingssnelheid, complexiteit en leermethode van de begaafde leerling. In tegenstelling tot (het meeste) reguliere schoolwerk, moet de verrijkingstof WEL een uitdaging zijn en “moeilijk” gevonden worden door deze leerlingen. Pas dan leren zij leren.

Een (bij)passende didactiek voor de hoogbegaafde leerling

Pieter Span: Bij de begeleiding van begaafde kinderen in het onderwijsleerproces gaat het om de volgende punten:

- Aanbieden van leerstof met een hogere moeilijkheidsgraad;
- Meer uitdagende leerstof aanbieden;
- Aangepaste instructiewijze; voor het kind minder luisteren en meer zelf doen;
- Rekening houden met grote sprongen in het leerproces;
- Het kind de gelegenheid geven om in een eerder stadium dan de rest van de groep op een hoger abstractieniveau te werken;
- Logisch redeneren, met name inductief redeneren (vanuit een bijzonder geval tot een algemene regel komen);
- Ruimte voor actief leren en “leren leren”
- In nabespreking aandacht voor reflecteren op het eigen handelen;
- Het betrekken van andere vakgebieden bij het onderwerp.

Signaleren van hoogbegaafdheid

Ook kinderen die in hun ontwikkeling vooruit lopen, worden besproken in de leerlingbespreking.

Als wij zien dat het kind de basisstof met gemak binnen de tijd af heeft, tijd over houdt en goede resultaten behaalt (A-scores) worden er afspraken gemaakt, hoe wij deze kinderen de uitdaging bieden die ze nodig hebben. In de midden- en bovenbouw krijgen de kinderen de mogelijkheid om de basisstof in minder tijd te doorlopen door de stof te compacten. In de tijd die ze over houden krijgen ze verdiepende en verrijkende opdrachten op het gebied van taal en rekenen.

Als wij vermoeden dat een kind boven gemiddeld begaafd is, vragen wij ouders het Sidi-protocol met ons te doorlopen. Als daar voldoende aanwijzingen uitkomen, overleggen wij met de ouders of zij hun kind willen laten onderzoeken. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek kunnen wij de aangeboden leerstof nog beter op de kwaliteiten van het kind afstemmen. Het kind krijgt dan de mogelijkheid een eigen leerlijn te

volgen en eventueel sneller door de basisschool heen te gaan. Ook hierin is overleg met ouders van groot belang om de juiste keuzes voor het kind te maken.

Pittige torens

Kinderen waarvan blijkt uit de resultaten van het Sidi en uit eventueel onderzoek dat ze (hoog)begaafd zijn mogen deelnemen aan de opdrachten uit de Pittige torens. Voorwaarde is wel dat ze zelfstandig genoeg zijn en tenminste in groep 4 zitten. Ze werken drie keer per week aan de uitdagende opdrachten uit de Pittige Torens. Deze opdrachten zijn gericht op ontwikkeling van samenwerken, onderzoeken en ontwerpen, plannen en presenteren. De onderwerpen variëren van taal tot techniek en van kunst tot organisatie.

Organisatie Pittige Torens

In het groepsoverzicht is te vinden welke kinderen meedoen aan de pittige torens. In het weekrooster en logboek is opgenomen op welke tijden de kinderen hier aan werken. Ze werken buiten de groep en worden hierbij op vaste momenten begeleid door leerkrachten die de cursus van de Pittige Torens gedaan hebben. De leerlingen houden in een speciale map bij hoe de opdracht vordert. De evaluatie van het werk is een belangrijk leermoment waar uitgebreid aandacht aan besteed wordt.

Jonge leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong

Ook voor de jonge leerlingen die een grote voorsprong in ontwikkeling op cognitief vlak laten zien, hebben wij verrijkingaanbod, waarbij de hele ontwikkeling van het kind aandacht krijgt. Naast uitdagende hoeken en gerichte opdrachten met het beschikbare ontwikkelingsmateriaal, waarbij extra ingezet wordt op resultaatgericht werken en evalueren met het kind, kunnen ook de opdrachten uit de Pientermap aangeboden worden.

Daarnaast bieden wij kinderen die een ontwikkelingsvoorsprong op het gebied van lezen en rekenen materiaal om hun lees- en rekenvaardigheden verder te ontwikkelen. Ook binnen projecten bieden wij uitdagende lees en rekenactiviteiten op niveau aan. Bij kleuters die kunnen lezen leggen wij vooral de aandacht op begrijpen wat je leest.

8. Extra ondersteuning en ontwikkelingsperspectief

Extra ondersteuning

Voor leerlingen die de gewone basisstof niet als vanzelf verwerken en de einddoelen van groep 8 niet kunnen behalen stellen wij een ontwikkelingsperspectief op, mits er onderzoek gedaan is.

Over het ontwikkelingsperspectief vooraf drie citaten uit "Analyse en waarderings opbrengsten" door de inspectie van het onderwijs (augustus 2011, www.onderwijsinspectie.nl):

"Ontwikkeling van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

Uit onderzoek is gebleken dat leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften de meeste voortgang boeken als zij zo lang mogelijk bij het programma van hun basisgroep worden gehouden, zo nodig aangevuld met geïntensiverde instructie (convergente differentiatie). Toch zijn er op bijna alle scholen wel één of meer leerlingen die vanwege hun specifieke onderwijsbehoeften door de school geheel of gedeeltelijk zijn losgekoppeld van het reguliere curriculum van de eigen groep, en een individueel programma hebben. Soms is dit een eigen leerlijn voor taal en rekenen, soms is dit een eigen leerlijn voor slechts één vak. De inspectie vindt het belangrijk dat scholen kunnen aantonen (verantwoorden) dat deze leerlingen als gevolg van beperktere capaciteiten een eigen leerlijn hebben en niet als gevolg van lage ambities van de school of tekortkomingen in de kwaliteit van het onderwijs op de school. Ook vindt de inspectie het belangrijk dat scholen kunnen laten zien (verantwoorden) dat deze leerlingen voldoende voortgang boeken en blijven boeken. Daarom verwacht zij dat voor leerlingen die door de school voor één of meer vakken op een eigen leerlijn zijn gezet, een ontwikkelingsperspectief is opgesteld, zodanig dat de ontwikkeling van deze leerlingen kan worden beoordeeld."

"Vraag 1: Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften?

Bij de beoordeling van deze indicator worden alleen leerlingen in groep 8 beschouwd die een eigen leerlijn hebben voor één of meerdere vakgebieden en maximaal het eindniveau van groep 7 halen. Deze leerlingen krijgen dus niet het leerstofaanbod van de groep waartoe zij behoren. Ondanks de inspanningen van de school is het niet gelukt deze leerlingen bij de groep te houden zelfs niet met een minimumprogramma.

Dit zijn bijvoorbeeld leerlingen met:

- Een SO- of SBO-indicatie;
- Leerlinggebonden financiering (Igf- of leerling met extra ondersteuning);
- Een verwachte uitstroom naar het praktijk- of voortgezet speciaal onderwijs;
- Cognitieve of sociaal-emotionele belemmeringen op één of meerdere van de vakgebieden rekenen en wiskunde, technisch lezen of begrijpend lezen. Tot deze laatste groep behoren vooral leerlingen die naar verwachting zullen uitstromen naar het LWOO.

Het gaat hier dus niet om leerlingen die met kortlopende handelingsplannen binnen de bandbreedte van het reguliere aanbod tot het eind van de basisschool mee kunnen komen en ook niet om Igf-leerlingen met zintuiglijke of lichamelijke handicaps die het eindniveau van groep 8 wel kunnen halen."

"Vraag 2: Realistisch en onderbouwd ontwikkelingsperspectief?

*Het is van belang om in te schatten of de school ontwikkelingsperspectieven voor betreffende leerlingen heeft bepaald en of deze voldoende onderbouwd en realistisch zijn. **Het raadplegen van externe deskundigheid**, waarbij overleg binnen het samenwerkingsverband, met de schoolbegeleider, met de eigen orthopedagoog of psycholoog is daarbij het meest voor de hand liggend. De inspectie eist hierbij overigens in het regulier basisonderwijs geen IQ-onderzoek. De school moet wel kunnen aantonen dat de achterstand is veroorzaakt door kindkenmerken en niet door tekortschietend onderwijs. De inspectie acht dit essentieel bij de beslissing om over te gaan tot een eigen leerlijn"*

Het derde citaat betekent, dat de inspectie het “voor de hand liggend” vindt, dat de school bij het maken van een ontwikkelingsperspectief externe deskundigheid raadpleegt.

Criteria voor het opstellen van een eigen leerlijn met OPP bij ons op school

Wij werken op school met groepsplannen waarin drie niveau's van leren omschreven zijn.

Zolang leerlingen binnen een van deze niveau's de lesstof kunnen volgen en verwerken blijven zij opgenomen in de groepsplanning en krijgen geen eigen leerlijn.

In bijzondere gevallen stellen wij wel een eigen leerlijn op die vastgelegd wordt in een OPP. Daarbij moet aan de volgende criteria voldaan zijn:

- Wij vullen voor de leerling het Vraag Pofiel Instrument (VPI) in om een goed beeld te krijgen van de onderwijsbehoefte van de leerling.
- De leerling is besproken in een breed zorgteam van de eigen school waarin diverse deskundigen inbreng hebben.
- Er is onderzoek gedaan bij de leerling door een externe psycholoog of orthopedagoog; hierbij is het noodzakelijk dat deze externe deskundige goed ingevoerd is in het werken met een ontwikkelingsperspectief ingebed in het handelingsgericht werken; tevens is het noodzakelijk dat deze externe deskundige goed bekend is met de manier van werken van onze school.
- Ook bij het bepalen of het noodzakelijk is, dat een bepaalde leerling volgens een eigen leerlijn gaat werken is het raadplegen van externe deskundigheid voorwaarde.
- Bij dyslectische leerlingen is het in principe niet noodzakelijk om een OPP op te stellen, tenzij de dyslexie ook bij andere vakgebieden een dusdanige belemmering vormt dat de einddoelen van groep 8 niet behaald kunnen worden. Dus als er bijv. sprake is van een ernstig automatiseringsprobleem binnen het rekenen. Ook als er bijkomende problematiek is zoals bijv. een concentratie probleem, kan het noodzakelijk zijn toch een OPP op te stellen.
- Leerlingen met een gedragsprobleem kunnen ook in een OPP een eigen leerlijn krijgen wat betreft gedrag.

Inhoud OPP

In het OPP zijn de onderwijsdoelen, het leerstofaanbod en de wijze van begeleiding voor een leerling vastgelegd, dat leidt tot een vastgesteld eindperspectief.

Het OPP bestaat uit:

1. ontwikkelingsdeel
2. planningsdeel
3. evaluatiedeel

Het planningsdeel bevat in ieder geval:

- Het niveau van het kind op het moment dat het ontwikkelingsperspectief tot stand komt.
- De onderwijsdoelen (kerndoelen of specifieke doelen) die de school voor het kind nastreeft.
- Welke maatregelen de school neemt (bijvoorbeeld individuele begeleiding, remedial teaching).
- Welke externe deskundigen worden ingeschakeld.
- Welke speciale voorzieningen worden getroffen.
- De manier waarop de extra ondersteuning wordt ingezet: bijv. remediale hulp, extra uren leerkracht, ambulante begeleiding van de leerling en de leerkracht.
- De manier waarop de vorderingen van de leerling worden gevolgd en geregistreerd.

Wij hanteren hierbij de vaststaande formats (zie bijlage) die tevens een handleiding vormen, doordat in de diverse velden aangegeven staat welke gegevens ingevuld moeten worden.

Wij werken SMART en evalueren 2 keer per jaar.

Gesprek met het kind

Voor kinderen met een eigen leerlijn is het extra belangrijk dat wij hen gemotiveerd houden en dat ze de aansluiting met de groep behouden. Daarom houden wij regelmatig gesprekjes met deze kinderen. Niet alleen om ze te volgen in hun welbevinden maar ook om ze steeds betrokken te houden bij hun eigen ontwikkeling: ze kunnen vaak zelf heel goed aangeven wat ze nodig hebben om een volgende stap te maken.

9. Deskundigheid op het gebied van ondersteuning

Interne deskundigheid

Wij zijn een kleine school en daardoor zijn de lijnen kort. Dit voorkomt veel bureaucratie. Wij beschikken over een goed functionerend intern zorgteam, waarbij indien nodig de besprekingen samen met ouders gevoerd worden.

De interne begeleider is verantwoordelijk en coördineert alle activiteiten die te maken hebben met de lichte en extra ondersteuning van kinderen. Ook vormt de interne begeleider het contact tussen de school en de instanties die zich met begeleiding of onderzoek van kinderen bezig houden. Daarnaast volgt de intern begeleider een intensief programma van deskundigheidsbevordering en blijft zo op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van ondersteuning aan kinderen met speciale problemen. De interne begeleider stuurt van daaruit de professionalisering van het team op het gebied van lichte en extra ondersteuning aan. De intern begeleider richt zich primair op het onderwijsinhoudelijk begeleiden van het team.

De taken van de intern begeleider zijn:

- Samen met de leerkracht hulpvragen rondom kinderen helder krijgen en initiëren van oplossingen waarmee de leerkracht een kind met een hulpvraag kan begeleiden
- Het begeleiden en ondersteunen van de leerkrachten in het organiseren van de omstandigheden en de materialen in en rond de klas, met als doel de leerlingen zo effectief mogelijk te laten werken.
- De hulp is gericht op het zoveel mogelijk in de klassensituatie oplossen van problemen.
- Gesprekken voeren met ouders
- Dossieropbouw leerlingen begeleiden
- Leerling Volg Systeem analyseren en eventueel conclusies concretiseren in onderwijs en beleid
- Coördineren en initiëren van externe consultaties en verslaglegging daarvan
- Deelnemen aan regionaal overleg Interne Begeleiders
- Actuele onderwijs ontwikkelingen die met ondersteuning te maken hebben op de voet volgen en vertalen naar beleid en acties voor onze school, zoals bijv. passend onderwijs, verwijsindex etc.
- Expertise en kennis verrijking organiseren
- Organisatie en coördinatie rondom leerlingen die doorverwezen worden naar SBO of SO

Wij hebben specifieke deskundigheid in het team (interne deskundigheid) op het gebied van het begeleiden van leerlingen met ontwikkelingsproblematiek ADHD en ASS, waarbij gedrag, werkhouding en taakgerichtheid extra ondersteuning behoeven. Daarnaast is er ook expertise opgebouwd in het werken met leerlingen met leerproblematiek zoals beperkte of zeer veel cognitieve mogelijkheden. In het begeleiden van leerlingen met dyslexie hebben wij de afgelopen jaren een gerichte aanpak ontwikkeld in samenwerking met de behandelende dyslexie specialist (extern). Daarnaast is er in het team deskundigheid op het gebied van Remedial Teaching, faalangstreductie en Sociale vaardigheidstrainingen. Hier zijn teamleden gericht voor geschoold.

Externe deskundigheid

Allereerst zijn de ouders voor ons als school de deskundigen bij uitstek als het gaat om de ontwikkeling van hun kind. Daarom zijn zij uiteraard altijd betrokken als het gaat om inzetten van externe deskundigen en schakelen zij deze zelf in of geven zij ons toestemming om deze in te schakelen.

Extern kunnen wij een beroep doen op een vast netwerk van deskundigen (externe deskundigheid), waarmee wij een intensieve werkrelatie hebben opgebouwd. Daarbij maken wij veel gebruik van de expertise van het speciaal onderwijs. Ambulante begeleiders van cluster 3 en 4 hebben de afgelopen jaren veel expertise aan het team overgedragen. Dit zetten wij voort doordat wij nu samenwerken met de gedragsdeskundig van Expertisecentrum Past, die leerkrachten en IB-ers ondersteunt op afroep.

Ook de schoolmaatschappelijk werker is van grote waarde in het zorgteam. De afgelopen jaren hebben wij een

intensieve samenwerking opgebouwd met de logopedisten praktijk, waar leerlingen met dyslexie tevens behandeld worden.

De orthopedagoog en psycholoog van buiten vervullen een belangrijke rol in het zorgteam. Wanneer een kind zich ondanks ondersteuning niet naar verwachting ontwikkelt en de oorzaak hiervan nadere analyse behoeft om de juiste ondersteuning te kunnen bepalen kunnen zij extra onderzoek doen. Waar mogelijk vragen wij ouders dit onderzoek zelf aan te vragen en via de zorgverzekering te laten financieren.

In sommige gevallen kan school het onderzoek bekostigen. Daarvoor gelden de volgende criteria:

- het kind heeft de interne zorgroute doorlopen
- er is minimaal 3 maanden lichte ondersteuning geboden aan de hand van een handelingsplan.
- het kind laat ondanks de extra inzet :
  1. scores zien die sterk afwijken van het gemiddelde van de groep
  2. gedrag zien dat hem of haar over langere tijd beperkt in groei van de (leer)ontwikkeling
  3. beiden
- Als het kind toetscores laat zien die sterk afwijken van het gemiddelde van de groep kan er intelligentieonderzoek aangevraagd worden.
- Als het gedrag van het kind hem of haar over langere tijd beperkt in groei van de (leer)ontwikkeling kan breed onderzoek aangevraagd worden.
- Ouders kunnen het onderzoek niet zelf of via de zorgverzekeraar bekostigen.

Overige externe deskundigheid en zorg

CJG

Centrum Jeugd en Gezin in Wolvega is voor ons een belangrijke externe partner als er vragen rondom opvoeding en gezin zijn. Zij hebben daarbij tevens een coördinerende functie om hulp op dat gebied te realiseren. Met de transitie naar de nieuwe Jeugdwet worden er in de gemeente gebiedsteams in leven geroepen waarop wij, naar verwachting, op dezelfde wijze de korte lijnen in samenwerking kunnen voortzetten.

GGD Fryslân

De GGD Fryslân adviseert kinderen, jongeren, hun ouders en leerkrachten bij vragen en problemen op het gebied van gezond gedrag, hygiëne en groei en ontwikkeling, zowel op lichamelijk, sociaal als geestelijk gebied. Zo nodig wordt doorverwezen naar een huisarts of hulpverleningsinstelling. Onze school wordt elk jaar bezocht door een schoolarts. Volgens een bepaald schema worden de kinderen in de basisschool onderzocht. Ouders krijgen hiervoor tijdig een oproep.

Logopedie

Eens per jaar onderzoekt de logopedist de kinderen van groep 1 op spraak- en taalontwikkeling. Het doel van dit onderzoek is preventie en het wordt geregeld vanuit de gemeente Weststellingwerf. De korte onderzoekjes worden spelenderwijs afgenomen en ouders hoeven daar niet bij aanwezig te zijn. Ouders krijgen bericht als de logopedist tijdens deze screening bijzonderheden bij een kind opmerkt.

Verwijsindex Vijf Zieo

Sinds november 2009 neemt onze school, net als alle basisscholen en de scholen van het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs in de gemeente Weststellingwerf deel aan de Friese verwijsindex, ook wel afgekort als VIF Zieo. VIF staat voor Verwijsindex Fryslân, en ZiZeo voor Zicht op Zorg en onderwijs.

De verwijsindex is een elektronisch systeem met behulp waarvan hulpverleners, het onderwijs, leerplichtambtenaren en alle overige begeleiders van jongeren een kind kunnen melden wanneer zij zich

zorgen over het betreffende kind maken. Er kunnen allerlei redenen zijn voor ongerustheid over een kind: problemen op school, met de gezondheid of in de persoonlijke ontwikkeling. Door er op tijd bij te zijn, kan voorkomen worden dat de problemen te groot worden.

Op het moment dat een andere beroepskracht of hulpverlener ook een melding over hetzelfde kind invoert, legt de verwijzindex automatisch (via de mail) contact tussen de eerste en tweede melder. Beide melders bespreken samen wat de beste vorm van begeleiding is en spreken af hoe ze het kind gaan helpen. Ouders en jongeren vanaf 12 jaar worden geïnformeerd over een melding in de verwijzindex en voordat beroepskrachten inhoudelijke informatie uitwisselen wordt hiervoor toestemming gevraagd.

De verwijzindex is een beveiligd systeem waarmee alleen bevoegde mensen mogen werken.

Bij een melding in het systeem worden alleen persoonsgegevens van de jongere (naam, adres, geboortedatum) opgenomen. De reden van de melding wordt niet opgenomen. Er komt dus geen informatie over de aard van het probleem en de behandeling in de verwijzindex. De gegevens verdwijnen na twee jaar vanzelf weer uit het systeem.

Jeugdwet

Met de invoering van de Jeugdwet komt de verantwoordelijkheid voor de geestelijke gezondheid van kinderen bij de gemeente te liggen. Hoe de gemeente Weststellingwerf dit in de praktijk gaat realiseren is nog volop in ontwikkeling. Daarmee zijn ook de gevolgen voor kinderen bij ons op school die nu met Jeugdzorg te maken hebben, of die in de nabije toekomst daar mee in contact komen nog niet duidelijk. Wij volgen de ontwikkelingen dan ook nauwlettend en actief door de huidige goede contacten met het CJG te bewaken; zij spelen een cruciale rol spelen in de uitvoering van de nieuwe Jeugdwet.

10. Grenzen aan de ondersteuning die wij kunnen bieden

De ondersteuningsvraag analyseren

Als binnen school niet aan de ondersteuningsvraag van het kind voldaan kan worden en er behoefte is aan analyse over de oorzaak, kan de school ouders adviseren externe deskundigen te raadplegen om de ondersteuningsvraag van het kind helder te krijgen. Als er psychologisch onderzoek door een orthopedagoog nodig is, zal met ouders besproken worden of zij dit zelf willen aanvragen bij een psycholoog van hun keuze of dat zij in aanmerking willen komen voor onderzoek door de orthopedagoog waar de school mee samenwerkt. Dit kan in sommige gevallen door de school vergoed worden (zie hoofdstuk 9).

Bij de inzet van externe deskundigen en/of onderzoek van hun kind zullen ouders nauw betrokken zijn.

De resultaten van het onderzoek worden door de orthopedagoog met ouders en leerkracht, en eventueel IB-er, besproken en zowel ouders als school krijgen hiervan een verslag.

Aan de hand van de resultaten zullen ouders en school adviezen krijgen hoe ze het kind verder kunnen begeleiden.

De school zal daarnaast het Vraag Profiel Instrument (VPI) invullen om duidelijk te krijgen in welke mate het kind extra ondersteuningsbehoefte heeft.

Naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek en het VPI zal in een gesprek met ouders worden aangegeven wat de mogelijkheden van begeleiding van de school is en welke verwachtingen de ouders t.a.v. de school mogen koesteren.

Advisering speciale school

Wij zijn aangesloten bij het Samenwerkingsverband Friesland. Dit samenwerkingsverband is er om de zorg en het onderwijs van alle kinderen in onze provincie zo goed mogelijk te behartigen. Er wordt gestreefd naar passend onderwijs en goede zorg voor elk kind. Dit sluit aan bij de uitgangspunten van onze school. Elk kind is uniek, daarbij gaan wij niet uit van gemiddelden maar van het ontwikkelingsniveau van het individuele kind. Daar sluiten wij zoveel mogelijk op aan.

Toch kan bij aanmelding of gedurende de schoolloopbaan blijken vanuit de onderzoeksresultaten, het VPI en vanuit de ervaringen van leerkracht en ouders dat een kind niet op zijn plek is bij ons op school, bijvoorbeeld omdat hij specialistische begeleiding nodig heeft die wij niet kunnen bieden. Er wordt dan geconcludeerd dat een aantal van de aanname criteria (zie toelatingsbeleid) niet meer verwezenlijkt kunnen worden door de school.

Samen met alle betrokkenen wordt gezocht naar de vorm van onderwijs die het beste past bij de ontwikkeling van het kind. In dat geval wordt het kind doorverwezen naar een school voor speciaal basisonderwijs (SBO) of speciaal onderwijs (SO). Daarvoor is een toelaatbaarheidsverklaring nodig.

De eerste stap is altijd een aanmelding/adviesvraag bij de Commissie van Toelating van een SBO-school van voorkeur. Een toelaatbaarheidsverklaring SBO is geldig voor alle SBO-scholen binnen ons samenwerkingsverband.

Wanneer blijkt dat het speciaal basisonderwijs niet de juiste onderwijsplek voor de leerling is, kan een toelaatbaarheidsverklaring (TLV) voor het speciaal onderwijs worden aangevraagd.

Voor een toelaatbaarheidsverklaring voor het speciaal onderwijs is een advies van de Commissie van Advies nodig. De toelaatbaarheidsverklaring wordt afgegeven op basis van het advies van deze commissie.

Als er een beschikking af wordt gegeven door de commissie kan het kind naar een andere school. Tot die tijd kan het kind op onze school blijven.

Als ouders adviezen van de school over speciale ondersteuning voor hun kind niet opvolgen

Ouders zijn niet verplicht adviezen van school of externe deskundigen op te volgen. Het is immers een advies. Toch kan het niet opvolgen van adviezen gevolgen hebben voor de ontwikkeling van het kind op school. In een gesprek met ouders, waarbij leerkracht en IB-er of directeur aanwezig zijn, zal duidelijk gemaakt worden dat de

school geen extra ondersteuning aan hun kind kan bieden als adviezen niet opgevolgd worden. De verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van het kind wordt op dat moment teruggegeven aan de ouders. Dit zal ook schriftelijk aan de ouders medegedeeld worden. De ouders ondertekenen dit schrijven.

11. Overgang naar het voortgezet onderwijs

In groep 8 staan de kinderen en hun ouders voor de belangrijke keuze: naar welke school gaat het kind na de St. Franciscusschool? Wolvega kent geen voortgezet jenaplanonderwijs, Heerenveen echter wel. Toch is onze ervaring dat kinderen van onze school ook binnen het gewone vervolgonderwijs zonder problemen verder kunnen en blijken ze juist profijt te hebben van hun jenaplan achtergrond. Sterker nog: ze blijken juist extra goed toegerust te zijn, doordat ze geleerd hebben zelfstandig te werken. Ook vallen ze op door hun sociale vaardigheden en creativiteit.

Een goede keuze maken

Om tot een goede keuze voor het vervolgonderwijs te komen, is het allereerst belangrijk te weten wat de mogelijkheden van het kind zijn.

In de acht jaar bij ons op school heeft het kind laten zien wat zijn kwaliteiten zijn. Hierbij zijn verschillende factoren van belang: zelfstandigheid, werktempo, creativiteit, sociale vaardigheden, doorzettingsvermogen, taal-, reken- en leesvaardigheden en interesses.

Op basis daarvan vinden vanaf groep 7 gesprekken plaats tussen de leerkracht, de ouders en het kind over de vraag welke vorm van vervolgonderwijs het meest geschikt is voor het kind.

In een gesprek in november van groep 8 worden ook de resultaten van het Drempelonderzoek meegenomen. Wij hebben voor deze toets gekozen, omdat hierbij de capaciteiten van het kind gemeten worden en niet de kennis en feiten die het kind beheerst (zoals bij de CITO-toets). Het Drempelonderzoek wordt in november afgenomen. De resultaten van de Cito-tussentoetsen van groep 6 tot en met groep 8 worden door het vervolgonderwijs in de zg. Plaatsingswijzer als toelatingscriteria gehanteerd om een leerling op het gewenste niveau te plaatsen.

Oriëntatie en voorlichting

In het najaar organiseren wij samen met de Mgr. Scholtenschool een voorlichtingsavond voor ouders. Op deze avond geven verschillende scholen van het voortgezet onderwijs uit de regio informatie over hun school, zodat ouders zich al vroeg in het schooljaar kunnen oriënteren op de keuzemogelijkheden van hun kind. De diverse scholen voor voortgezet onderwijs houden ook nog hun eigen voorlichtingsavonden. Daarnaast kunnen de kinderen en hun ouders de scholen bezoeken op open dagen. De kinderen krijgen ook nog de gelegenheid om een ochtend 'echt' mee te draaien en lessen te volgen.

Resultaten

Hoe kun je de resultaten van het onderwijs meten? Eigenlijk kunnen wij alleen kennis meten en dan uitgaan van een soort gemiddelde. Maar wij vinden juist de totale ontwikkeling van het kind belangrijk. Wij willen graag dat het kind op een plaats komt waar het zijn capaciteiten volledig kan ontplooien. Voor het ene kind is dit het VMBO, voor een ander misschien het VWO. Het ene jaar gaan veel kinderen van onze school naar HAVO/VWO, het andere jaar gaan er meer naar het VMBO. Dit wordt bepaald door de mogelijkheden van de kinderen in de groep schoolverlaters van dat jaar.

Uit de rapporten die wij van het VO ontvangen blijkt dat wij in de afgelopen jaren, samen met de kinderen en hun ouders, de goede keuzes voor vervolgonderwijs hebben gemaakt. Wij zijn erg blij met het feit dat kinderen, ieder op hun eigen niveau, hun talenten verder ontwikkelen met prima resultaten.

In de schoolgids is een overzicht te vinden van de afgelopen jaren, waarin terug te vinden is welke percentages van onze leerlingen naar de diverse niveau's uitstromen.

Bijlage 1

Doorstroming kleuterbouw

Zit een leerling in juni langer dan 5 onderwijsmaanden in groep 1 d.w.z. is een leerling geboren voor 31 december, dan zal het kind na de zomervakantie doorschuiven naar groep 2 als het kind voldoet aan alle 5 de volgende criteria:

- Uit het signaleringsinstrument 'Volgen van de ontwikkeling groep 1 en 2' blijken geen bijzonderheden of risico's betreffende de taalontwikkeling van het kind.
- Een geobserveerde en voldoende rekenontwikkeling wat betreft de onderdelen ordenen: meer – minder, eerste – laatste – middelste en het (a-synchroon) kunnen opzeggen van de telrij tot 10;
- Een score van minimaal 18 punten op de observatielijst sociaal-emotionele ontwikkeling;
- Een score van minimaal 18 punten op de observatielijst werkhouding;
- Een positief oordeel van de groepsleerkracht(en).

Een leerling is een bespreekgeval als het kind voldoet aan 4 criteria. Het kind blijft in groep 1 als het kind op minder dan 4 criteria positief beoordeeld wordt. Bij twijfel kan de Cito E1 afgenomen worden om eventueel extra informatie over de ontwikkeling van het kind te verkrijgen.

Alleen in bijzondere gevallen wordt afgeweken van bovenstaande criteria. In overleg met ouders wordt dan een definitieve beslissing genomen.

Een leerling die doorschuift naar groep 2 wordt in het daar op volgende schooljaar niet automatisch door geplaatst naar groep 3. Gedurende het 2^e schooljaar zal het kind zich blijvend positief moeten ontwikkelen m.b.t. de eerder genoemde ontwikkelingsgebieden. Ook het oordeel van de groepsleerkracht(en) moet positief blijven.

M.b.t. de leerlingen die op het eind van groep 2 over zouden kunnen gaan naar groep 3 wordt in februari een voorgenomen besluit genomen. In de maand juni wordt definitief besloten of een leerling door gaat naar groep 3. Hiertoe hanteren wij de volgende criteria:

- Uit het signaleringsinstrument 'Volgen van de ontwikkeling groep 1 en 2' blijken geen bijzonderheden of risico's betreffende de taalontwikkeling van het kind.
- A of B score op de cito toets Taal M2 (bij zorgleerlingen tevens de Taal E2)
- Het geautomatiseerd kunnen benoemen van minimaal 10 letters;
- Een A- of B-score op de toets 'Rekenen' M2 (bij zorgleerlingen tevens de Rekenen E2)
- Een geobserveerde en voldoende rekenontwikkeling wat betreft de onderdelen:
  - het ordenen meest – minst – evenveel;
  - tweede, derde, vierde, vijfde;
  - het in één oogopslag overzien van vijf dieren;
  - tellen met aanwijzen t/m 10 (synchroon);
  - benoemde aantallen laten zien door vingers, streepjes of stippen;
  - kaarten met de cijfers 6 t/m 10: vlot benoemen;
  - doortellen vanaf bijv. 3, 5, 6;
- Een score van minimaal 21 punten op de observatielijst sociaal-emotionele ontwikkeling;
- Een score van minimaal 21 punten op de observatielijst werkhouding;
- Een positief oordeel van de groepsleerkracht(en).

Een leerling gaat door naar groep 3 als hij/ zij voldoet aan minimaal 8 van de 9 criteria. De leerling is een bespreekgeval als het kind voldoet aan 5, 6 of 7 criteria. Het kind blijft in groep 2 als het kind op minder dan 5 criteria positief beoordeeld wordt.

Alleen in bijzondere gevallen wordt afgeweken van bovenstaande criteria. In overleg met ouders wordt dan een definitieve beslissing genomen.

Stappenplan:

- A. Kinderen geboren in de periode van de zomervakantie t/m 31 december worden direct geplaatst in groep 1. Zij doen mee met de activiteiten op het gebied van motoriek, beginnende geletterdheid, beginnende gecijferdheid, begrijpend luisteren, enz. behorende bij groep 1. Dat geldt ook voor bijbehorende toetsing, observatielijsten, logopedische screening, enz.
- B. Van de leerlingen die langer dan 5 onderwijsmaanden op school zijn worden in juni groep 1 gegevens verzameld m.b.t. de beginnende geletterdheid, beginnende gecijferdheid, sociaal-emotionele ontwikkeling en werkhouding. Nagegaan wordt in hoeverre de leerlingen voldoen aan de gestelde criteria. Bij twijfel kan de Cito-toets E1 afgenomen worden om extra informatie over het kind te verkrijgen.
- C. In een groepsbespreking groep 1 - 2 wordt op basis van een schriftelijk overzicht van de resultaten en bijbehorende criteria vastgesteld welke leerlingen na de zomervakantie doorstromen naar groep 2. Ook wordt het advies van de leerkracht(en) besproken. Resultaten van de bespreking worden per kind genoteerd en bewaard in het leerlingendossier. Met ouders wordt het besluit besproken, waarna het kind vervolgens in groep 2 wordt geplaatst. Van leerlingen, waarbij wordt vastgesteld dat ze niet door kunnen naar groep 2, wordt de hulpvraag zo nauwlettend mogelijk vastgesteld *en wordt deze vraag vertaald in een handelingsplan: start na de zomervakantie.*
- D. De doorgestroomde leerlingen volgen het volledige programma voor groep 2.
- E. In februari groep 2 wordt, op basis van de voortgang van het kind, in een groepsbespreking 1 – 2 een voorgenomen besluit genomen of de leerling op het eind van het schooljaar daadwerkelijk doorstroomt naar groep 3. Dit besluit is o.a. gebaseerd op de verwachting in hoeverre de leerling de criteria voor overgang naar groep 3 nu al beheerst, c.q. op korte termijn zal gaan beheersen.
- F. Indien het er op lijkt dat leerlingen tegen het eind van groep 2 niet gaan voldoen aan de gestelde criteria worden ouders hiervan op de hoogte gebracht in maart – april. Ondertussen wordt getracht de tegenvallende ontwikkelingsgebieden op een hoger plan te tillen d.m.v. een gericht aanbod wat in korte (looptijd 6 – 8 weken) handelingsplannen is verwoord.
- G. In juni groep 2 worden gegevens verzameld m.b.t. de beginnende geletterdheid, beginnende gecijferdheid, sociaal-emotionele ontwikkeling en werkhouding. Nagegaan wordt in hoeverre de leerlingen voldoen aan de gestelde criteria voor overgang naar groep 3. Met ouders wordt het besluit besproken, waarna het kind vervolgens in groep 3 wordt geplaatst. Van leerlingen, waarbij wordt vastgesteld dat ze niet door kunnen naar groep 3, wordt de hulpvraag zo nauwlettend mogelijk vastgesteld *en wordt deze vraag vertaald in een handelingsplan: start na de zomervakantie*

Doorstroming overgang groep 1 naar 2 en groep 2 naar 3

dec. 2013

<p>Naam:</p>	<p>Juni: > 5 maanden in groep 1</p>	<p>Juni > 15 maanden in groep 1 en 2</p>
<p>Geboortedatum:</p>	<p>< dan 4 criteria voldoende → blijft in groep 1 met handelingsplan</p> <p>↑</p> <p>→ 4 criteria voldoende: bespreekgeval</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ geen bijzonderheden Taalontwikkeling ☐ geen bijzonderheden rekenontwikkeling ☐ ≥ 18 punten sociaal- emotioneel ☐ ≥ 18 punten werkhouding ☐ leerkracht groep 1 positief <p>↓</p> <p>5 criteria voldoende → groep 2</p>	<p>minder dan 5 criteria positief: blijft in groep 2 met handelingsplan</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ geen bijzonderheden taalontwikkeling ☐ auditieve analyse en synthese goed ☐ A of B score Cito Taal E2 ☐ ≥ 10 letters geautomatiseerd ☐ A- of B-score Cito Rekenen E2 ☐ geen bijzonderheden rekenontwikkeling ☐ ≥ 21 punten sociaal - emotioneel ☐ ≥ 21 punten werkhouding ☐ leerkracht groep 2 positief <p>5 of 6 of 7 criteria positief: bespreken</p>

	<p>Bij twijfel:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Cito Taal E1 A of B score ☐ Cito Rekenen E1 A of B score	<p>8 of 9 criteria positief: groep 3</p>
--	--	--

Bijlage 2

Format Ontwikkelingsperspectief

Toelichting			
schoolloopbaan			
Observatiegegevens	Onze eigen beschrijving van het kind en beschrijving uit de onderzoeken Indien er meerdere onderzoeken zijn gedaan dit kader kopiëren en plakken naar behoefte. Denk aan diverse onderzoeken, bijv. psychologisch, pedagogisch, medisch, sociaal-maatschappelijk.		
Onderzoek	Psychologisch didactisch onderzoek		
Onderzoeker			
Datum onderzoek			
IQ	Verb. IQ	Perf. IQ	Tot. IQ
Onderzoeksgegevens: Diagnose, stabiele kindkenmerken en conclusie	Hierbij ook aangeven of het gemiddeld, benedengemiddeld of moeilijk lerend is en of het disharmonisch is. Verwerkingsnelheid en automatiseringsproblemen benoemen. Vermeld ook datum van onderzoeker en onderzoeker		
Geboden hulp	Kort omschrijven vanaf wanneer is welke hulp geboden en met welk resultaat		
Belemmerende factoren	<p>Denk bij alle leerlingen aan kindfactoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> -lichamelijke factoren, -gedrag (o.a. werkhouding, concentratie, motivatie, welbevinden), -leren. <p>Denk bij jonge leerlingen aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Basale ontwikkelingsbehoeften (zelfbeleving, zelfstandigheid, emotionele ontwikkeling, relatie met kinderen/volwassenen, omgang met regels) -Speel- en werkgedrag (spelontwikkeling, samenspel, expressieve ontwikkeling, motivatie, taakgerichtheid) -(Senso)motorische ontwikkeling (grobe en fijne motoriek), -Zintuiglijke ontwikkeling -Spraaikontwikkeling -Taal (denk) ontwikkeling - Ruimtelijke oriëntatie <p>Schoolfactoren: waarin is de leerkracht, de groep en de school belemmerend of bevorderend voor deze leerling (bijv. ervaren leerkracht/sociale groep/ combinatiegroep/school met speciale deskundigheid op gebied van dyslexie etc.)</p> <p>-Externe factoren: waarin is het gezin en de omgeving belemmerend of bevorderend voor deze leerling (bijv. gezin met veel structuur/ betrokken ouders/ gezinsondersteuning vanuit MEE)</p>		

Faciliterende factoren	Zie voor invullen belemmerende factoren
<p>Algemene Onderwijsbehoeften Een onderwijsbehoefte is datgene wat een leerling nodig heeft om een bepaald doel te bereiken.</p> <p>-Kind: Wat heeft dit kind nodig om bepaalde doelen te bereiken? Zie bijlage 4: Onderwijsbehoeften</p> <p>-School: Wat heeft deze school nodig om met dit kind bepaalde doelen te bereiken?</p> <p>-Extern: -Wat is er buiten school aan hulp of ondersteuning nodig om met dit kind bepaalde doelen te bereiken?</p>	<p>VOORBEELD denk aan:</p> <p>Algemeen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - veel positieve feedback om vertrouwen te versterken - Tussentijdse feedback - Feedback op de uitvoering van opdrachten en de inzet - Beloningssysteem /belonen - Afwisseling in werkvormen - Aansluiten bij de belangstelling/ belevingswereld - Leerlingen zelf keuzes laten maken - Extra succeservaringen creëren - Tegemoet komen aan bewegingsdrang - Overgangen tussen activiteiten afbakenen en verduidelijken <p>Instructie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zoveel mogelijk verbale uitleg geven - uitleg mondeling zelf opnieuw laten verwoorden - na uitvoering van opdrachten nogmaals laten verwoorden - tijd geven om na te denken (trage output) <p>Taken</p> <ul style="list-style-type: none"> - door ervaring verworven kennis is beter ontwikkeld dan probleemoplossende vaardigheden - alleen antwoorden opschrijven en helft van het werk doen (tijdsdruk weghalen) - rustige plek in de klas - hulp bij structureren- ordenen van materialen - kleine stappen met zelfinstructie (voordoen, samendoen, nadoen) - meichenbaum (beertjes) aanleren -gebruik hulpmiddelen <p>Toetsen</p> <ul style="list-style-type: none"> - rustige plek - waar mogelijk mondeling afnemen - extra tijd - hulpmiddelen <p>VOORBEELD SCHOOL denk dan aan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Extra begeleidingsuren - Scholing - Materialen - Expetise <p>EXTERN denk dan aan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ambulante begeleiders met kennis op bep. Gebied - Inzet ouders - Logopedie

	- Specifieke trainingen
--	-------------------------

Uitstroomniveau en uitstroombestemming				
Verwachte uitstroom eind groep 8 op basis van alle gegevens				
	Techn. lezen	Spelling	Begr. Lezen	Rek. wisk.
Uitstroomniveau op basis van IQ				
Uitstroomniveau op basis van toetscores tot nu toe				
Verwachte uitstroom op basis van alle gegevens:	Zie tabellen in de bijlagen hieronder. IQ is lang niet altijd bepalend. Hoge verwachtingen worden vaak waar gemaakt!			
Motivatie:	op basis van het theoretisch leerrendement, het didactisch leerrendement en de belemmerende en bevorderende factoren. En het rendement van de geboden hulp tot nu toe (heeft deze extra groei opgeleverd?) -Voor een prognose zijn minimaal 3 toetsresultaten nodig. Leg ook vast op basis van welke argumenten en redeneringen gekozen wordt tot de hierin vastgestelde prognose t.a.v. uitstroom en leerrendementsverwachting. Neem bij dyslecten ook de verwachte groei dankzij behandeling mee in je motivatie.			

HULPTABEL UITSTROOMPROGNOSE OP BASIS VAN IQ, DLE en LR				
PRO	VMBO-B (LWOO kan)	VMBO-K (LWOO kan)	VMBO-T	HAVO/VWO
I.Q 55 – 75 /80 DLE < 30 LR < 50%	I.Q 75/80-90 DLE 30 – 45 LR 50-75%	I.Q 85-95 DLE 45-50 LR 67 – 83 %	I.Q > 95 DLE 50-60 LR 88-100%	I.Q > 105 DLE > 60 LR > 100%

Leerlijn per vakgebied per half jaar	
Vakgebied:	
Probleemomschrijving	Observatie leerkracht: Leergesprek:

Laatste toetsgegevens (niet-methode en methode toetsen)	toets	datum	DL	DLE	VS	Niveau
Tussendoelen:	<p>Opgesteld aan de hand van Leerroute 2 Passende Perspectieven SLO Of Opgesteld aan de hand van de Tussendoelen (TULE-SLO)</p> <p>Zet hier de concrete doelen. SMART!</p>					
Streefscore methode gebonden toetsen	toets	datum	DL	DLE	VS	niveau
Onderwijsbehoeften:						
Leertijd:	<p>10 onderwijsmaanden</p> <ul style="list-style-type: none"> - Extra leertijd (meer leertijd beschikbaar stellen om de vaardigheid te verwerven) 					
Klassenmanagement/groepsplannen/dagplanning:	<p>Welke dag, hoe laat, hoe lang instructie en verlengde instructie, met de groep en/of individueel</p>					
Didactische aanpassingen:	<p>DENK BIJVOORBEELD AAN:</p> <p>Op het gebied van instructie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zoveel mogelijk verbale uitleg geven - zoveel mogelijk visuele uitleg geven, ondersteund met materialen - uitleg mondeling zelf opnieuw laten verwoorden - na uitvoering van opdrachten nogmaals laten verwoorden - tijd geven om na te denken (trage output) - Begeleid inoefenen - Voorspelbaarheid in de opbouw van de les <p>Op gebied van verwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gebruik van hulpmiddelen (welke?) - Opdelen van de taak in kleine leerstapjes - Afdekken van delen van de taak - Plaatjes weglaten - Vergoot lettertype - Opdrachten waarbij alleen het antwoord ingevuld hoeft te worden - Opdrachten met uitgewerkt antwoorden waarbij gekozen moet worden - Een opdracht per bladzijde - Extra groot materiaal aanbieden - Stappenplan 					

	<ul style="list-style-type: none"> - Materiaal is geordend op de volgende wijze: - Eigen werkplek - Tijdsindeling voorgestructureerd door bijv. time-timer 					
Pedagogisch handelen:	<ul style="list-style-type: none"> - veel positieve feedback om vertrouwen te versterken - Tussentijdse feedback - Feedback op de uitvoering van opdrachten en de inzet 					
Leerstofplanning/ keuzes/ compacten:	Welk werkschrift/blok Welke opdrachten wel/niet					
Evaluatie						
Datum 1^e evaluatie						
Inzet en motivatie						
Welke leerdoelen zijn bereikt?						
Behaalde toetsscores	Toets	Datum	DL	DLE	VS	Niveau
Wat stellen we bij en waarom?						
Datum 2^e evaluatie						
Inzet en motivatie						
Welke leerdoelen zijn bereikt?						
Behaalde toetsscores	Toets	Datum	DL	DLE	VS	Niveau
Wat stellen we bij en waarom?						